

А. Є. Пригода, здобувач вищої освіти (*ХНЕУ С. Кузнеця, Харків*)

Л. В. Безкоровайна, канд. екон. наук, доц. (*ХНЕУ С. Кузнеця, Харків*)

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВА

Управління фінансовим станом підприємства є одним із основних напрямків загальної системи управління кожного підприємства, проблеми якого неодноразово знаходили відображення у працях вітчизняних та зарубіжних спеціалістів.

При цьому ефективність управління фінансовим станом підприємства передбачає, що неодноразово було відзначено багатьма авторами, його оптимізацію, що виявляється у стабільному перевищенні доходів над витратами, вільному розпорядженні грошима та ефективному їх використанні, безперебійному процесі виробництва та реалізації продукції. Таким чином, стійкість фінансового стану забезпечується стабільним зростанням прибутку та капіталу підприємства, визначаючи високий рівень його плато- та кредитоспроможності [1].

Якість ухвалення управлінських рішень у сфері фінансового управління значною мірою залежить від достовірності та повноти первинної інформації, сформованої в обліковій системі підприємства. Саме на базі даних бухгалтерського обліку, що трансформуються на заключному етапі облікового процесу у фінансові та управлінські показники звітності, здійснюється фінансовий аналіз, який охоплює широкий спектр аналітичних коефіцієнтів. До таких показників належать коефіцієнти: автономії, капіталізації, залучення коштів, фінансової незалежності, фінансування, маневреності власного капіталу, оборотності активів, тривалість обороту та інші.

На практиці при оцінюванні фінансового стану підприємства зазвичай застосовують метод порівняння: аналізують фактичні результати звітного періоду відносно попередніх періодів, нормативних значень, середньогалузових показників або даних конкурентів.

Перелік наведених показників не є вичерпним, адже з розвитком управлінських інформаційних потреб з'являються нові аналітичні індикатори, зокрема коефіцієнт покриття інвестицій, співвідношення оборотних і необоротних активів, показник стійкості фінансового зростання, коефіцієнт чистої виручки тощо.

Методики визначення аналітичних показників, що характеризують фінансовий стан підприємства, базуються на використанні даних фінансової звітності – передусім Балансу (Звіту про фінансовий стан) і Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід). При цьому враховуються вимоги чинного законодавства та нормативних документів, які регламентують порядок формування, подання й розкриття інформації у звітних формах.

Традиційні форм фінансової звітності не завжди забезпечують повне й об'єктивне відображення фінансово-господарського стану підприємства, зокрема щодо його стійкого розвитку, поточного рівня дебіторської та кредиторської заборгованості. Тому доцільним є доповнення таких звітних форм внутрішніми управлінськими документами, які б дозволяли формувати більш гнучку та деталізовану інформацію для прийняття управлінських рішень.

На сьогодні можна виділити кілька характеристик фінансової звітності, що впливають на результати аналізу фінансового стану українських підприємств:

1) більшість середніх і великих підприємств використовують стандартизовані форми фінансової звітності, передбачені НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2];

2) методологічні положення облікові політики більшості підприємств мають схожий зміст через тенденцією до зближення бухгалтерського й податкового обліку. Це пояснюється прагненням зменшити трудомісткість облікових процедур та спростити їх в умовах інтеграції фінансового й податкового обліку. У практиці перевага часто надається нормам податкового законодавства, яке пропонує менше альтернатив при оцінці об'єктів обліку;

3) національна облікова система поки що рідко застосовує ретроспективне визнання змін облікової політики чи оцінок. У майбутньому це може вимагати перегляду звітних даних минулих періодів і коригування методик аналітичних розрахунків при порівняльному аналізі;

4) у більшості підприємств резерви формуються поверхнево або взагалі не відображаються у звітності, що знижує якість оцінки фінансової стійкості. Сучасні методики аналізу поки що не враховують специфіку оцінки цих суб'єктивних показників, які значною мірою залежать від професійного судження бухгалтерів і аудиторів;

5) в Україні фінансова звітність переважно базується на обліку за фактичною (історичною) вартістю, тоді як міжнародна практика дедалі частіше орієнтується на справедливу вартість. Це створює ризик невідповідності звітних показників реальному фінансовому стану підприємства та порушення принципу нейтральності – одного з ключових у міжнародних стандартах фінансової звітності, який вимагає об'єктивного відображення активів і доходів [3].

В умовах поступової гармонізації національної системи обліку з Міжнародними стандартами фінансової звітності відбувається природна еволюція як змісту, так і структури фінансової звітності. Зміни проявляються у скороченні кількості табличних показників у ключових формах – насамперед у Балансі та Звіті про фінансові результати, водночас спостерігається збільшення аналітичної та пояснювальної інформації у Примітках до фінансових звітів. Це відповідає загальносвітовій тенденції – робити звітність більш інформативною, зрозумілою та орієнтованою на потреби користувачів.

Важливе значення для достовірності фінансової звітності має розширення використання суб'єктивних оцінок щодо впливу очікуваних господарських подій (створення та відображення у звітності довгострокових та короткострокових оціночних резервів), визнання знецінення довгострокових активів, реальне впровадження оцінок оборотних активів за найменшою вартістю (шляхом

порівняння облікової ціни та чистої вартості продажу) тощо. Слід приділити увагу зміні орієнтиру звітних показників (при принципі нейтральності фінансової звітності) на інтереси інвесторів, визначених в даний час Концептуальною основою фінансової звітності як основних користувачів звітної інформації із прямим фінансовим інтересом [4].

Таким чином, в даний час для забезпечення високої якості обліково-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень у сфері управління фінансовою стійкістю підприємства необхідно:

1) модифікувати методику аналізу фінансового стану з урахуванням змін, що відбуваються в структуру та показниках фінансової звітності і розширення методичних прийомів оцінки;

2) підвищити значущість при розрахунку аналітичних показників, що розкриваються у примітках до фінансової звітності, таким чином, зросте інтерес користувачів до даної звітної форми і згодом відбудеться еволюція її структури та інформаційного наповнення;

3) підвищити рівень підготовки користувачів фінансової звітності, починаючи з рівня професійної підготовки управлінських та економічних кадрів, що дозволить знизити ризик необ'єктивного сприйняття інформації фінансової звітності, розрахункових аналітичних показників та помилкових управлінських рішень.

Наприкінці слід зазначити, що особливу увагу, з одного боку, слід приділяти інформаційним потокам, що формуються в системі управлінського обліку та використовуються для забезпечення внутрішніх управлінських рішень, з іншого боку, зростання значущості в інформаційному забезпеченні показників фінансової звітності нерозривно пов'язане зі зростанням довіри до її даних. І одним із інструментів, що забезпечують це зростання, має бути підвищення якості аудиту фінансової звітності як посередника між укладачем та користувачами звітної інформації.

Інформаційні джерела

1. Черкашина А.О. Шляхи поліпшення фінансового стану підприємства. *Економіка та управління підприємствами*. 2020. № 39. С. 254–259.

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07 лют. 2013 р. № 73. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 06.11.2025).

3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності». 2012. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text (дата звернення 06.11.2025).

4. Концептуальні основи фінансової звітності. 2018. URL : https://mof.gov.ua/storage/files/2019_RB_ConceptualFramework_ukr_AH.pdf (дата звернення 07.11.2025).